

ROMEU I JULIETA

TEATRE ANGLÈS DEL SEGLE XVII

Context històric:

El segle d'or de la literatura, emmarcat en un context conflictiu d'odi, assassinats, revenges i revoltes. Una època tumultuosa i violenta. A Romeu i Julieta també hi té un paper clau el contrast amor/odi i bellesa/violència. Això també passava a la Florència del Renaixement.

El segle d'or anglès s'allarga entre el segle XVI i la primera meitat del XVII (època isabelina, regnat d'Isabel I, darrera reina de la dinastia dels Tudor, que va governar Anglaterra del 1485 al 1603). L'any 1642 el teatre va ser prohibit, titllat d'immoral pels puritans. Enric VIII, pare d'Isabel I, va governar durant 40 anys, des del 1509, i es va divorciar fins a cinc vegades i va trencar la relació amb l'església de Roma. Aprofitant el conflicte a Roma entre protestants i calvinistes, va crear l'església anglicana i se'n va proclamar cap. El rei d'Anglaterra passa a ser rei i cap de l'església. La concentració de poder espanta la vella noblesa anglesa i el que havia de ser un simple traspàs de poder religiós acaba en una guerra civil.

Enric VIII era culte, però també culte i violent. La successora va ser la seva filla Maria, amb un govern autoritari i de terror. El seu sobrenom històric va acabar sent *Maria la Sanguinària*. Isabel I accedeix al tron el 1558, any en què Anglaterra perd el seu darrer territori continental i el conflicte religiós a l'illa estava en un punt àlgid. Isabel I aconsegueix fer-se popular i imposar la seva autoritat, fins al punt de ser el governant més temut d'Europa per la barreja d'extravagància, autoritat i arrogància, a més de tumultuoses històries d'amor.

Isabel I no resol el problema religiós ni les baralles entre catòlics i anglicans, però combat a Escòcia i Irlanda per fer més gran el territori d'Anglaterra i l'esperit nacionalista dels anglesos. També es llança a la conquesta del nou continent, guanyant terres i abordant naus que tornaven carregades d'or, sobretot galions espanyols, gràcies als pactes amb corsaris. Anglaterra i Espanya, enemics acarnissats durant la segona meitat del segle XVI. Felip II fa construir l'Armada Invencible (1588) per envair les illes Britàniques. L'armada

deixa de ser *invencible* després d'entrar en combat per primera vegada i ser víctima d'una gran tempesta.

Tot i els problemes, Isabel I converteix Anglaterra en un regne pròsper, culte i influent. Bona part del teatre barroc serveix el poder i fa propaganda de les seves idees. Es comença a construir la Gran Anglaterra, futura Gran Bretanya. Anglaterra es va acomodar en una atmosfera burgesa, confortable i puritana.

L'artista durant el barroc:

Europa coneix viu tres grans renovacions teatrals: Lope de Vega (1562-1635), Shakespeare (1564-1616) i Molière (1622-1673). Molts canvis, que obren portes a la modernitat: descobriment i conquesta d'Amèrica i el cisma religiós d'Occident. A la vegada, és l'Europa de les monarquies absolutes. Corts i noblesa sabien que l'art era un valor i el feien servir per presentar-se com a més poderosos davant dels seus veïns. El prestigi de l'art i els artistes havia començat a les ciutats italianes del Renaixement i s'havia expandit per les capitals europees. Els mateixos artistes se n'adonen de la importància que tenen i decideixen canviar de posició social, primer trencant amb els gremis i després creant les primeres Acadèmies. Per exemple, Velázquez va reclamar a Felip IV un títol nobiliari.

Al teatre, més discrets: al contrari de la pintura, el teatre sempre ha estat més mal vist pel poder. Els actors, sempre vistos com gent de moral dubtosa. Progressivament, però, hi va haver canvis: Molière va arribar a conseller i amic de Lluís XIV, Shakespeare era molt valorat per Isabel I, Lope de Vega tenia gran prestigi i Calderón de la Barca va ser l'autor oficial de la Cort espanyola.

El teatre del Segle d'Or de la literatura anglesa: 1560-1640:

Es considera que l'any 1560 el teatre anglès va conèixer les seves més grans transformacions i ser actor va esdevenir, per fi, una professió reconeguda que donava per viure. Autors i actors es van començar a constituir en companyies professionals.

Fins aleshores les obres es representaven en espais oberts (patis, places, arenes per a combats d'animals...). A Anglaterra, es comencen a construir els primers teatres. El primer va ser The Red Lion (1557), en un suburbi londinenc. Londres, que no arribava encara als

cent mil habitants, va passar a disposar d'una dotzena de teatres. Això també passa en altres països. Als teatres anglesos, normalment, el sostre no està cobert del tot: hi ha un celobert que serveix per il·luminar l'interior. Les obres no es feien al vespre, sinó que s'aprofitava la llum del dia. Com a molt, hi havia llum d'espelmes. El teatre isabelí gairebé no usava escenografia: era cara i, a més, gairebé no hauria destacat. Per això, en molts casos és el diàleg qui situa on passa l'acció. De vegades, un actor creuava l'escena amb un cartell on escrivia el nom del nou espai o la data de l'escena següent. Per compensar la falta d'espectacularitat, els vestits eren llampants i acolorits. La interpretació era essencial: havia de captar l'atenció del públic sense deixar-lo relaxar, amb un ritme veloç i buscant el contacte constant amb el públic, fent-lo còmplice dels esdeveniments que succeïen. El públic també volia una obra diferent cada setmana. Els ingressos de les companyies depenien de l'amplitud del repertori, tot i que si l'obra tenia èxit es podia mantenir en cartell més temps. Els autors passen a escriure també en funció del gust del públic, fet que afavoreix que es trenquin els cànons del classicisme, que no tenia en compte les preferències dels espectadors. Noves formes i nous gèneres; es passa d'un gènere a un altre amb facilitat; de la comèdia al drama, de la tragèdia a l'humor, etc. S'implementa la llei de l'oferta i la demanda. Els autors escriuen per guanyar-se el públic

Es calcula que el teatre isabelí va produir unes 2.000 obres, escrites per uns 150 autors. No totes ens han arribat. Per sobre de tots els autors, hi destaca William Shakespeare.

WILLIAM SHAKESPEARE

Perfils d'un dramaturg cabdal:

Hi ha dubtes sobre l'autoria real d'algunes obres, però tenim la certesa que Shakespeare va existir de veritat. El van batejar el 26 d'abril del 1564 a l'església d'Stadford, cosa que vol dir que deuria néixer el 23 d'abril. El seu pare era un burgès benestant, que va arribar a ser alcalde de la seva ciutat. Tot indica que Shakespeare va estudiar a l'*excellent college* del seu poble, però no apareix inscrit a cap llista d'alumnes d'universitat. Es va casar el 1582 i va deixar el seu poble natal quatre anys després, per plantar-se a Londres, on Marlowe ja estrenava obres amb èxit.

La primera feina de Shakespeare va ser en un teatre i sembla que això va despertar la seva vocació. A força de veure èxits i fracassos, va descobrir els interessos del públic. El

1593 Shakespeare era un actor conegut en els diferents escenaris londinencs. Segons la crítica de l'època, que l'atacava sovint, no era un bon actor. Això devia propiciar el seu pas d'actor a autor, encara que ho va seguir compaginant. En les seves primeres obres, ja excel·leix: *Enric VI*, *Els dos gentilhomes de Verona* i *Ricard III*. També escriu una primera versió de *Hamlet*, *La comèdia dels errors* i *Titus Andrònic*. També comença a escriure sonets, que no publica fins 15 anys després. Comença a fer-se un nom dins l'escena i l'any 1599 entra a la companyia de Lord Chamberlain. Aquest cortesà organitzava festes teatrals i d'aquesta manera Shakespeare va conèixer i tractar personalment la reina Isabel. Entre 1595 escriu *Treballs d'amor perduts*, *Ricard II*, *Romeu i Julieta*, *El somni d'una nit d'estiu*, *El mercader de Venècia*, *Enric IV i Enric V*, *El Rei Joan*, *Les alegres comares de Windsor*, *Al vostre gust* i *Molt soroll per a no res*, a més d'altres obres que no ens han arribat. Les seves obres tenien èxit, seguia actuant i, a més, gestionava la companyia de Lord Chamberlain. L'any 1597 va comprar una de les cases més boniques del seu poble natal, cosa que fa pensar que havia fet fortuna.

Les obres escrites fins al canvi de segle, sobretot, eren comèdies i drames històrics de la tradició anglesa. Ja amb 40 anys, més segur de si mateix, s'atreveix amb temes més arriscats: les grans epopeies de la història antiga i la literatura universal. Escriu *Juli Cèsar*, *Hamlet* (1600), *Nit de reis* (1601-1602), *Mesura per mesura* i *Otel·lo* (1604); *El rei Lear* (1605), *Macbeth* i *Anton i Cleopatra* (1606); *Coriolà*, *Timó d'Atenes*, *Pèrcles* (1607-1608), etc.

Ha mort la reina Isabel i el seu successor, Jaume I, ha inaugurat una etapa més acomodada i puritana, encarregant una nova traducció de la Bíblia. L'activitat de Shakespeare deixa de ser tan frenètica, ja que també s'ha d'ocupar de fer funcionar el teatre de Blackfriars, teatre privat del que esdevé accionista. Es creu que el 1610 es va retirar de la vida londinenca i va tornar a Standford, on escriu les últimes obres: *El conte d'hivern* (1610), *La tempesta* (1611), *Enric VIII* (1612-1613) i el considerat últim text *Els dos nobles cosins*, escrit en col·laboració amb el seu alumne John Fletcher.

Shakespeare va morir el 23 d'abril del 1616, mateix dia i mes del seu naixement. Aquest és un dels motius pels quals el 23 d'abril se celebra el dia del llibre. Molts estudiosos el consideren el pal de paller del cànon literari occidental.

La seva obra es classifica en quatre categories: drames històrics, comèdies, tragèdies i tragicomèdies. La data que acompanya cada obra és només aproximada. No s'escrivia teatre per a ser publicat, sinó per a ser representat. Curiosament, la propietat de les obres no era de l'autor, sinó de la companyia per a la qual escrivia. Els textos es copiaven a mà, els pares servies per assajar i sovint es perdien. Fins i tot l'autor es podia quedar sense cap còpia. No es conserva cap manuscrit directe de la mà del geni anglès, fet que suposa un problema afegit als misteris d'autoria que alguns han assenyalat.

El primer recull de les seves obres és el 1623, set anys després de la seva mort, i conté 36 peces. Avui se'n coneixen més de 40. S'ha arribat a defensar que aquest recull, en realitat, era de les millors obres de l'època isabelina i que els títols eren de diversos autors. Fins i tot s'ha arribat a escriure que l'autèntic autor era Marlowe, la reina Isabel o el comte de Derby. Possiblement, tota la polèmica s'encén per la dificultat d'acceptar que un autor fos molt més brillant que la resta dels seus contemporanis.

Què fa únic Shakespeare?

La resta no eren mals dramaturgs, però no haurien canviat l'home modern ni haurien estat l'origen del cànon literari europeu. L'espectador o lector veu clarament per quin costat polític o religiós es decanten els personatges. En canvi, Shakespeare pregunta, mostra el blanc i el negre de les situacions, i deixa que sigui el lector qui decanti la balança. Shakespeare ens jutja. No podem saber si ell era catòlic i protestant. Ni tan sols si creia en Déu. Pel que fa a la política, es desprèn que estimava els ideals humanistes, però no jutja els antics reis sanguinaris del seu país ni els dictadors d'altres societats. Aquesta ambigüïtat, presentada en forma de contradiccions en els diàlegs, humanitza més que tots els seus contemporanis els personatges que crea.

Deia José Luis Borges que «hi ha molts més Hamlets que autors per representar-lo». Es destaca el seu domini per construir els personatges. També es diu que és el primer autor a mostrar la naturalesa humana tal com és. En els autors anteriors, els personatges no van gaire més enllà que la caricatura. Són simples, no evolucionen, tenen els mateixos valors i fan els mateixos judicis durant tota l'obra. A les obres de Shakespeare, quasi tots els personatges evolucionen, canvien el seu discurs (i això els humanitza). Són veus individuals i complexes, però coherents, que expressen constantment pensaments contraris, perquè la vida té contradiccions. Són personatges frescos i que, fins i tot, hi ha

qui diu que superen la vida perquè ens la mostren en essència. Per exemple, mai dos enamorats parlaran com Romeu i Julieta en l'escena del balcó: en aquest cas, la poesia de l'escena embelleix més la bellesa del diàleg entre dos amants de debò en qualsevol època i qualsevol lloc del món. Aquesta capacitat de mostrar l'essència de les coses és el que converteix bona part dels textos shakespearians en una gran obra clàssica i universal.

Per individualitzar els personatges, Shakespeare els dona paraules, que han de contenir la psicologia, la història personal, el comportament... I tenia cura del més mínim detall del registre. Els personatges parlen molt diferent segons el context o què volen dir. Si es calcula que una persona pot dominar al voltant de 2.000 paraules, a les obres de Shakespeare se'n comptabilitzen 10.000 de diferents. Per això es diu que el que la llengua que va escriure servís per construir les bases de l'anglès modern.

Recursos retòrics:

Un dels més habituals és l'oxímoron: el joc de contraris o l'art de la contradicció. A *Romeu i Julieta*, quan Julieta rep la notícia de l'assassinat del seu cosí Tibald, anomena Romeu *galant tirà, dimoni angelical, llop sota pell de xai, dia en la nit, corb en colom, substància infecta en divina escorça, sant infernat, canalla respectable*, etc. Shakespeare brilla encara més en els oxímorons llargs, de dos versos o més, que no són tan directes. Els descobrirem llegint *Romeu i Julieta*.

Un altre recurs és situar els personatges en un espai que no és neutre, sinó que parla per ell mateix. Un espai amb un paper actiu durant la trama. Què seria *Macbeth* sense el seu castell? A *Romeu i Julieta*, per exemple, el jardí dels Capulet per al protagonista és el terreny enemic. Un perill en què, si el descobreixen, el mataran. Però també és un indret de felicitat, el paradís on es troben els dos amants. O quan Romeu hi entra per trobar Julieta, no ha acabat l'aventura: ha d'arribar al balcó, que es troba a certa altura. La peripècia no és gratuïta: serveix a l'autor per mostrar l'enorme distància que el conflicte imposa als amants i el suplement d'esforç que ells dos han de fer per trobar-se sols.

Un altre tret és la renovació sobre la tradició literària. Shakespeare refà, reordena o reforma les grans troballes estilístiques del passat. A les seves obres no apareix cap déu representant el destí, però hi ha molts personatges lligats al més enllà a través de fades, bruixes, fantasmes, fades i morts. També reformula el paper del cor de la tragèdia grega.

El cor clàssic era un personatge col·lectiu que feia d'intermediari entre públic i escena. Normalment cantava textos lírics i la seva funció era situar l'espectador dins de l'acció de l'obra. El cor que proposa Shakespeare es redueix a una persona que no canta, sinó que recita poesia lírica i que només surt, normalment, al principi de la peça. El corifeu (guia) parla directament amb el públic, li recorda que allò que veurà és teatre i no només el posa en situació, sinó que li explica el que passarà, fins i tot al final, i l'insta a perdonar els petits errors que hi pugui haver durant la representació.

També destaca l'ordenació geomètrica de les obres si el seu domini del ritme. A *Romeu i Julieta*, els duels i la violència tenen lloc en els actes senars, mentre que les peripècies amoroses tenen lloc especialment en els actes parells. També domina el ritme: sap que els finals han de ser accelerats, per no cansar el públic i fer brillar més el moment del clímax. A *Romeu i Julieta* espren a fons el tema que s'ho toca. Si el tema de l'obra és l'amor, fa que tots els personatges hi diguin la seva. Alguns es mostren còmics, a altres els toca patir, n'hi ha que en parlen grotescament, uns altres el prohibeixen i, al mig de tot, els dos protagonistes l'idealitzen. L'autor parla per boca de cadascun dels personatges de l'amor carnal, de l'espiritual, del trivial, de les aventures passatgeres, de l'amor etern, etc. i per fer-ho canvia constantment de registre. Passa de la comèdia a la tragèdia en una coma, de la prova al vers en un girar full. La barreja de gèneres és un tret del teatre isabelí que Shakespeare converteix en art. Mai no es cansa d'innovar, jugar, reflexionar, escriure, etc.

Per molta filosofia que els seus textos desprenguin, els escriu per ser representats. Per tant, el motor que li feia agafar la ploma era el públic i l'espectacle teatral. Les obres reflecteixen preocupacions d'una època, la barroca, on l'home s'ha desplaçat del centre del pensament humanista. Una època fosca, marcada sovint per les guerres, on la mort sovint es veu com un alliberament i un descans. Som al principi d'una etapa, l'edat moderna, en què cada cop es creu més en la ciència i menys en la religió. Però les idees de superstició i destí encara hi són presents. Tampoc no s'obliden els ideals humanistes del Renaixement. La idea de Déu minva, però la societat necessita herois que el substitueixin, li parlin del destí i es mostrin lúcids i clars. El teatre pot oferir aquests temes amb l'incentiu d'anar a veure un espectacle.

Shakespeare sabia com tractar el públic. Havia llegit Aristòtil i sabia que les ganes de sentir plaer eren proporcionals a les de sentir dolor. Per això mesclava escenes còmiques

dins la tragèdia. Vol mantenir l'espectador despert. Vol fer pensar el poble i tampoc no li vol dinar tot mastegat. Ens hem d'imaginar Shakespeare analitzant des del darrere del taló totes les reaccions del seu públic.

ROMEU I JULIETA

Altres autors italians i anglesos ja havien escrit sobre la llegenda tràgica d'aquests dos amants de Verona. Luigi da Porto, cap al 1530, la situa a la Verona del 1303. Dona als protagonistes els noms de Romeu i Julieta, en un entorn de dues famílies enfrontades (els Montecchi i els Capelletti). En l'adaptació catalana, Miquel DescLOT els anomena Montagut i Capulet. La història dels dos amants cal situar-la a mig camí entre la realitat i la fantasia. L'idil·li amorós sembla una invenció trobadoresca. En canvi, el conflicte entre les dues famílies és un fet històric.

La Verona del 1303 és una ciutat pròspera i bulliciosa, amb activitat comercial, esglésies i palaus gòtics. Al mateix temps, és perillosa i difícil de governar. El conflicte ve del 1220. Era temps de guerra entre els gibel·lins i els güelfs. Els primers eren partidaris de l'emperador Frederic II, que volia unir tot Itàlia, mentre que els segons defensaven la política d'expansió territorial del papat. Aquesta és l'arrel del conflicte i un dels temes principals del *Romeu i Julieta* de Shakespeare. L'odi entre les famílies és essencial perquè es pugui explicar aquest amor tan fort entre els amants. En canvi, per a altres autors el conflicte entre les famílies hi apareix de manera gairebé decorativa.

Shakespeare té l'encert de situar els dos amants en un context en què aquest odi entre les famílies s'ha solidificat. No li importen les causes reals del conflicte, ni tampoc vol que l'espectador jutgi quin dels dos bàndols té raó, sinó que preval l'aspecte tràgic del conflicte: un odi irracional que penetra en tots els personatges.

L'amor o el miracle de l'amor és l'autèntic protagonista de l'obra. Gràcies a un amor que els porta fins la mort, vencen el destí i liquiden l'odi. Des de bon principi els protagonistes se situen als antípodes del conflicte familiar. Romeu té menys de 20 anys i està embolicat amb una tal Rosalina. És melangiós i es tanca a la seva habitació a les fosques, per no parlar amb ningú. No és perillós, ni irritable, ni donat a la violència.

A Julieta li falta un mes per fer els 14 anys i té com a pretendent Paris, un jove ric i ben plantat de la ciutat. La primera trobada entre els dos protagonistes, a la tercera escena, els obliga a sortir del límits permesos i casar-se en secret al final del segon acte. Els dos amants no es podran escapar d'aquest amor ni després d'acomiar-se al final de l'escena, quan coneixen les identitats respectives. Saben que estimen aquell o aquella que en teoria haurien d'odiar i que això comporta un perill enorme. La trobada ha estat massa forta i ja no es poden fer enrere.

L'escena del balcó, un mite:

És l'escena d'amor més mítica. Passa poc després de la festa, quan aquells que encara no són els amants de Verona obliden les regles de joc imposades pel conflicte familiar i es retroben ràpidament i per sorpresa al cor de la nit. És una de les escenes més cèlebres i reutilitzades de la literatura universal. Sobretot per l'obertura que proposa un doble espai: el balcó elevat i el nivell de terra, que multiplica les possibilitats de joc. La distància que imposa el balcó idealitza encara més l'amor dels dos amants, que no es poden abraçar ni tenir. Julieta, a dalt, encara és més inaccessible.

Al principi, Romeu recita un monòleg carregat de referències a la llum misteriosa de les estrelles i la lluna, que contrasta amb la llum fosca emparentada amb la venjança amb la claror del sol que ha sortit al balcó. Els oxímorons van i venen. El balcó mateix, que julieta veu com una presó, esdevé un espai de llibertat per als amants. S'aparta de terra, de l'odi entre les famílies, i representa un món de solitud, pacífic i perillós a la vegada, necessari per esdevenir herois. Al balcó superen les prohibicions i es juren fidelitat més enllà de la mort. Allà neixen dues identitats noves, dos titans enfrontats al món que emprenen un viatge iniciàtic que els durà al suïcidi final. Com més gran sigui l'odi, més gran haurà de ser l'amor per vèncer-lo.

Des de la primera escena Shakespeare anuncia totes les formes d'amor. Primer n'evoca l'aspecte més trivial i lleuger. Els amics de Romeu i la dida de Julieta en parlen de manera frívola i grotesca, provant de desmitificar-lo, mentre que els dos amants són els que en parlen de la manera més lírica. Just abans de trobar-se a l'escena del balcó, Romeu i Julieta enceten dos monòlegs que, segons la convenció teatral, transmetran sempre la veritat. Aquí s'ofereix un dels nivells més alts de la poesia amorosa de la literatura universal.

Joc de contraris:

Amor i odi, amor i mort, els Capulet i els Montagut. La dualitat és l'essència del teatre i també d'aquesta obra. Des del principi ja apareixen parelles: tothom té el seu contrari: Samsó i Gregori s'enfronten a Abraham i Baltasar. Bembolio i Tibald són enemics declarats. També té el seu complement: Romeu i Mercutio són els dos grans amics, un tirant a tràgic i l'altre còmic. També hi ha la mateixa relació entre Julieta i la Dida. Paris pot ser l'enemic d'amors de Romeu, mentre que Rosalina ho pot ser de Julieta. El príncep i Fra Llorenç es complementen compartint el poder de la ciutat (polític / religiós). Pel que fa als duels violents, els millors enemics són Mercutio i Tibald. Al centre de tots, Romeu i Julieta no poden existir l'un sense l'altre. Tots ells poden ser trivials i, a la vegada, parlar com poetes. Les accions també estan acompanyades per una parella: quan Romeu i Julieta es casen en secret, només ho saben Fra Llorenç i la Dida. Filant més prim, Julieta beu un verí per fingir la mort, Romeu el prendrà per morir de veritat.

El punt àlgid de l'obra és el duel de l'escena primera de l'acte tercer. Ocupa una posició central i, a partir d'aleshores, tot comença a bascular cap a la tragèdia. Els morts es van succeint. Ens trobem en un dia càlid de juliol. Romeu i Julieta s'acaben de casar en secret i Tibald busca brega amb Romeu, que esquiva les provocacions (habitual que els personatges shakespearians rebutgin la batalla en primer moment). Mercutio desembeina i desafia Tibald, però aquest darrer l'acaba matant. A les tragèdies, quan la mort comença a actuar, no s'atura fàcilment. Quan el públic encara no s'ha refet de la mort d'un personatge estimat (l'oratòria de Mercutio era captivadora), Romeu mata Tibald.

El primer duel respon a un triangle de relacions. S'hi enfronten tres caràcters diferents: la ironia de Mercutio, la còlera de Tibald i la melangia de Romeu. El protagonista intenta aturat la fatalitat, però l'home és molt petit davant d'ella. A mesura que s'acosta el casament entre Julieta i Paris, la tensió creix. Els espais esdevenen infernals.

La superació del gènere:

És fàcil sentir parlar de la tragèdia de *Romeu i Julieta*, però la realitat és que s'escapa de la classificació clàssica de gèneres de Shakespeare: la mescla de gèneres hi és constant. Hi ha epopeia (fets històrics del passat)/drama íntim, tragèdia/comèdia, escenes d'acció/recitatives...

Fra Llorenç troba la solució per evitar el casament: que Julieta prengui un fals verí i simuli la seva mort. Romeu, exiliat, rep la notícia de part de Baltasar. Compra un verí mortal i torna cap a Verona. Romeu hi arriba massa d'hora i Julieta es desperta massa tard. Fatalitat controlada per un geni de l'escena.

Romeu veu el cos de Julieta, que creu morta, beu el verí i s'acomiada del món besant la seva estimada. Quan Julieta es desperta, veu Romeu mort i posa fi a la seva vida, pensant només en el més enllà, clavant-se al ventre la daga del seu estimat.

Dos grans temes més:

Cal destacar el tractament del temps de manera accelerada: tot passa en només quatre dies de juliol. Hi ha pressa per estimar. Casar-se, barallar-se, matar, etc. L'altre és el teatre dins del teatre. Tots els personatges veiem que actuen, menteixen, etc. El teatre és la vida. El gran teatre del món.